

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

باسمه تعالی

عنوان درس: حقوق مدنی (۷) مقطع: کارشناسی رشته: حقوق مدرس: الف

۱- معرفی و اهداف درس

درس حقوق مدنی (۷) با عنوان عقود معین (قسمت ب) یا (۲)، بر اساس مصوبه شورای عالی برنامه ریزی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری برای دوره کارشناسی حقوق به ارزش سه واحد درسی است. در عقود معین (۱)، عقود بیع؛ اجاره؛ معاوضه؛ صلح؛ جعاله و قرض مطالعه می شود و در عقود معین (۲) سیزده عقد: عاریه؛ ودیعه؛ وکالت؛ ضمان؛ حواله؛ کفالت؛ رهن؛ شرکت، مضاربه؛ مزارعه؛ مساقات؛ سبق و رمایه و هبه مطالعه می شود. هدف از پیش بینی این درس نظری در مواد درسی این مقطع تحصیلی، شناساندن عقودی که در قانون مدنی ایران، با نام و آثار خاص، موادی به آنها اختصاص داده شده، است.

۲- معرفی استاد (می توان لینک یا QR کد از آدرس سایت را بگذارید)

نک: <https://www.mofidu.ac.ir/departments/law/law-faculty/nematollah-olfat>

۳- پیش نیازهای درس

پیش نیاز درس حقوق مدنی (۷)، در س حقوق مدنی (۶) با عنوان عقود معین (قسمت الف) یا (۱) است. مطالب درس حقوق مدنی (۳) و حقوق مدنی (۶)، در فراگیری این درس نقش بسیار پررنگی ایفا می کند و دروس حقوق مدنی (۱ و ۲ و ۴) نیز تا حدودی مؤثر در یادگیری درس حقوق مدنی (۷) هستند، بنابراین دانشجوی درس حقوق مدنی (۷) باید مطالب آن دروس را هم خوب فرا گرفته باشد و نسبت به آنها حضور ذهن داشته باشد.

۴- منابع:

الف) منابع اصلی

کتاب درس هایی از عقود معین (۲) با عنوان عقود اذنی و عقود وثیقه های دین، دکتر ناصر کاتوزیان، تهران، کتابخانه گنج دانش، دوم، ۱۳۷۸، مرحوم استاد دکتر ناصر کاتوزیان، استاد فقید دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران از اساتید و حقوقدانان بزرگ ایران است و کتاب مزبور از جمله کتب خوب تالیف شده در موضوع عقود معین برای دانشجویان دوره کارشناسی است.

ب) منابع برای مطالعه بیشتر: فهرست برخی از منابع دیگر درس، قابل استفاده برای دانشجویان:

الف) کتب فارسی

حقوق مدنی، دکتر سید حسن امامی، ج ۲، از ص ۶۹ به بعد تا آخر کتاب، تهران، انتشارات کتابفروشی اسلامیة، دوم، ۱۳۴۰.

حقوق مدنی عقود معین ۴، عقود اذنی، وثیقه‌های دین، دکتر ناصر کاتوزیان، تهران، شرکت انتشار با همکاری بهمن برنا، دوم، ۱۳۷۶.

حقوق مدنی عقود معین ۳، هبه، دکتر ناصر کاتوزیان، تهران، شرکت انتشار با همکاری بهمن برنا، دوم، ۱۳۷۶.
حقوق مدنی عقود معین ۲، مشارکتها - صلح، دکتر ناصر کاتوزیان، تهران، کتابخانه گنج دانش، سوم، ۱۳۷۳.
حقوق مدنی، رهن و صلح، دکتر محمد جعفر جعفری لنگرودی، تهران، کتابخانه گنج دانش، سوم، ۱۳۷۰.
حقوق مدنی، عقد ضمان، دکتر محمد جعفر جعفری لنگرودی، تهران، شرکت سهامی کتابهای جیبی، اول، ۱۳۵۲.
حقوق مدنی، عقد حواله، دکتر محمد جعفر جعفری لنگرودی، تهران، شرکت سهامی کتابهای جیبی، اول، ۱۳۵۳.
حقوق مدنی، عقد کفالت، دکتر محمد جعفر جعفری لنگرودی، تهران، شرکت سهامی کتابهای جیبی، اول، ۱۳۵۷.

حقوق مدنی (۶ و ۷)، حجه الاسلام دکتر حبیب الله طاهری، قم، بوستان (انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی قم)، بی تا.
حقوق مدنی (۷)، دکتر پرویز نوین، تهران، کتابخانه گنج دانش، اول، ۱۳۷۸.
حقوق مدنی (۷)، عقود معین (۲)، عقود مشارکتی، توثیقی و غیرلازم، دکتر علیرضا باریکلو، تهران، مجد اول، ۱۳۸۸.
حقوق مدنی (۷)، عقود معین اذنی و وثیقه ای، محمد مجتبی رودیجانی، تهران، جنگل، اول، ۱۳۹۰.
حقوق مدنی (۷)، عقود معین، (قراردادهای اذنی، قراردادهای تبعی، مشارکتها)، محمد رضا امیر احمدی، تهران، انتشارات جاودانه جنگل، اول، ۱۳۹۲.

حقوق مدنی، عقود معین (۲)، حسن ره پیک، انتشارات خرسندی، اول، ۱۳۸۷.
حقوق مدنی ج ۶، عقود معین، مرتضی یوسف زاده، تهران، شرکت سهامی انتشار، اول، ۱۳۹۰.
حقوق مدنی، دکتر محمد بروجردی عبده، تهران، بی نا، ۱۳۲۹.
عقود و ایقاعات در حقوق مدنی، رضا نوری، تهران، شرکت انتشاراتی پازنگ، اول، ۱۳۷۵.
هبه و وصیت در حقوق مدنی ایران، دکتر موسی عمید، چاپخانه علمی، ۱۳۴۲.
حقوق مدنی، دکتر مصطفی عدل، تهران، انتشارات امیر کبیر، هشتم، ۱۳۵۴.
حقوق مدنی (۱): عقود معین (۲) شامل شرکت، ودیعه، عاریه، و کالت، ضمان عقدی، حواله، کفالت، رهن، هبه، دکتر پرویز نوین، تهران، گنج دانش، ۱۳۷۸.

حقوق مدنی (۷) عقود معین (۱)، شکرالله نیکوند، تهران، انتشارات بهنامی، اول، ۱۳۴۳.
مباحث اساسی عقود معین، حقوق مدنی (۷) به زبان ساده، ابراهیم خلیل قربان زاده، تهران، جنگل، ۱۳۹۴.

ب) کتب عربی

جواهر الکلام، کتابهای صلح و شرکت، رهن، ضمان، حواله، کفالت، مضاربه، مساقات، عاریه، ودیعه (امانت) محمد حسن نجفی، ترجمه: اکبر ناظم زاده، انتشارات خرسندی، اول، ۱۳۹۵.
اللمعه و الروضه البهیه فی شرح اللمه الدمشقیه باب های مورد بحث، شهید اول و شهید ثانی.

مسالك الافهام، شهيد ثانی.

مصباح الفقاهه، سيد ابوالقاسم موسوی الخویی.

عروه الوثقی، سيد محمد کاظم طباطبائی یزدی.

تحریر الوسیله، روح الله الموسوی الخمینی.

جامع المقاصد، مرحوم محقق کرکی و غالب مجموعه‌های فقهی فقهای گرانقدر شیعه.

۵- تکالیف دانشجوی

توصیه می‌شود، دانشجویان بر اساس پلان ارایه شده در آغاز هر جلسه، دست کم منبع درسی معرفی شده را، پیش مطالعه نمایند و در جلسه درس حضور فعال (گفتگو و پرسش و پاسخ با استاد) داشته باشند و از نکات ارایه شده توسط استاد، یادداشت برداری کرده و در پایان روز، جزوه درسی خویش را برای امتحان پایان ترم تدوین نمایند.

الف) ارزشیابی مستمر

درس با مشارکت دانشجویان، به صورت پرسش و پاسخ ارایه می‌شود، لذا در هر لحظه از کلاس ممکن است از دانشجویان سؤال شود. دو نمره از نمره پایانی ترم به این پرسش و پاسخ‌های کلاسی دانشجویان اختصاص داده می‌شود.

ب) ارزشیابی میان ترم

امتحان میان ترم مطابق برنامه اعلام شده از سوی آموزش دانشگاه در زمان مقرر (۱۴ آبان تا ۲ آذر) از مطالب ارایه شده تا آخرین جلسه قبل از امتحان، اخذ می‌شود و شش نمره دارد.

ج) ارزشیابی پایان ترم

امتحان پایان ترم مطابق برنامه آموزشی دانشکده بر اساس شرایط مقرر وزارت علوم و دانشگاه گرفته می‌شود. بنابراین دوازده نمره هم برای امتحان پایان ترم که از کل مطالب ترم سؤال طرح می‌شود، در نظر گرفته شده است. پرسش‌های امتحانات جنبه حفظی ندارد و به صورت تشریحی و مسأله‌های حقوقی عینی و واقعه خارجی طرح شده است و پاسخ‌ها باید بر اساس مطالب متن درسی اعلام شده و مواد قانونی مربوط و تفسیر صحیح آنها ارایه شود. استفاده از قانون بدون حاشیه نویسی در جلسه امتحان بلامانع است. در امتحان میان ترم، یک سؤال اختیاری داده می‌شود، ولی در امتحان پایان ترم سؤال اختیاری وجود ندارد.

۶- زمان بندی (توزیع مباحث و مشخص کردن عناوین درسی برای هر جلسه تا پایان ترم)

به جهت حجم گسترده و زیاد عناوین مورد مطالعه در این درس و در نتیجه حجم فراوان مطالب، امکان بررسی‌های لازم و مناسب مقطع کارشناسی همه عناوین سرفصل شده از سوی شورای عالی برنامه ریزی وزارت علوم، به صورت تفصیلی وجود ندارد. از سوی دیگر به جهت شباهت‌های زیاد مطالب برخی عقود با عقود دیگر، ما پاره‌ای از موضوعات (عقود) را به طور تفصیلی و برخی دیگر را به اشاره و اجمال طرح می‌کنیم و مطالعه تفصیلی آنها را به دوستان دانشجویان واگذار می‌کنیم. حتی المقدور سعی می‌شود به همه عقود اشاراتی داشته باشیم، ولی مواد قانونی موضوعات مورد بررسی تفصیلی (عقود و کالت؛ ودیعه، عاریه و ضمان)، تماماً خوانده و تفسیر شوند.

جلسه اول: مقدمه درس و کلاس: الف) طرح درس؛ ب) تقسیم مباحث. فصل اول: عقود اذنی: ۱- عقد و کالت:

۱-۱- معنای لغوی و اصطلاحی و کالت؛ ۱-۲- نکات مستفاد از تعریف و کالت.

جلسه دوم: ۱-۳- اوصاف و کالت؛ ۱-۴- تفاوت و کالت با عقود مشابه: الف) تفاوت و کالت با اجاره خدمات؛

ب) تفاوت و کالت با ودیعه؛ ج) تفاوت بیع و کالت، ۱-۵-۱- شرایط انعقاد و کالت: ۱-۵-۱- شرط اول: تراضی:

الف) لزوم ایجاب و قبول، ب) چگونگی اعلام قبول، ج) شکل ایجاب، د) توالی ایجاب و قبول، ه) زمان انعقاد

و کالت در و کالت به غایب، و) حق توکیل (و کالت با واسطه)، ز) و کالت ظاهری، ح) و کالت فضولی.

جلسه سوم: ۱-۵-۲- شرط دوم: اهلیت طرفین: الف) اهلیت موکل، ب) اهلیت وکیل، و) وضع ورشکستگی.

۱-۵-۳- شرط سوم: شرایط موضوع و کالت: الف) امکان انجام عمل به وسیله خود موکل؛ ب) قابلیت نیابت

دادن به دیگری؛ ج) معلوم بودن موضوع و کالت و لو بالاجمال، ۱-۶- اقسام و کالت: الف) و کالت عام، و کالت

خاص؛ ب) و کالت مطلق، و کالت مقید.

جلسه چهارم: ۱-۷- آثار و کالت: الف) آثار و کالت نسبت به وکیل: I- معامله با خود؛ II- توکیل به غیر؛ III-

اجرای و کالت به وسیله اجیر؛ IV- تعدد وکلا؛ V- اثبات اجرای و کالت؛ VI- مسؤولیت وکیل؛ VII-

چگونگی اجرای و کالت: - حفظ اموال موکل؛ - رعایت حدود و کالت؛ - رعایت مصلحت موکل؛ - دادن

حساب زمان تصدی و کالت.

جلسه پنجم: ب) آثار و کالت نسبت به موکل: I- پرداخت اجرت؛ II- پرداخت هزینه‌ها، ج) آثار و کالت نسبت به

اشخاص ثالث: I- در رابطه موکل با طرف قرارداد: - التزام به مفاد قرارداد در حدود و کالت، - التزام موکل به

امور خارج از حدود و کالت؛ - وضع موکل در برابر معاملات به غیر نام او، II- در رابطه وکیل و طرف قرارداد

جلسه ششم: ۱-۸- انحلال و کالت: الف) انحلال ارادی و کالت (فسخ و کالت): I- عزل موکل؛ II- استعفای

وکیل؛ III- امکان اسقاط و یا محدود کردن حق فسخ: - شرط و کالت ضمن عقد لازم؛ - شرط عدم عزل

وکیل ضمن عقد لازم؛ - شرط و کالت ضمن عقد جایز؛ - شرط عدم عزل وکیل ضمن عقد جایز. ب) انحلال

غیرارادی و کالت (انفساخ و کالت): I- موت و جنون وکیل یا موکل؛ II- حجر یکی از طرفین؛ III- از بین رفتن

متعلق و کالت.

جلسه هفتم: ۲- عقد ودیعه: ۲-۱- مفهوم امانت و اسباب آن؛ ۲-۲- تفاوت ودیعه با سایر امانات؛ ۲-۳- تعریف

ودیعه؛ ۲-۴- اوصاف و دیعه: الف) عقد بودن؛ ب) جایز بودن؛ ج) مجانی بودن؛ د) اذنی بودن؛ ه) رضایی

بودن، ۲-۵- تمییز ودیعه از سایر عقود مشابه: الف) تمییز ودیعه از و کالت؛ ب) تمییز ودیعه از عاریه.

جلسه هشتم: ج) تمییز ودیعه از اجاره اشیاء؛ د) تمییز ودیعه از اجاره خدمات و پیمانکاری؛ ه) تمییز ودیعه از بیع.

۲-۶- شرایط انعقاد عقد ودیعه: الف) لزوم ایجاب و قبول؛ ب) اهلیت طرفین؛ ج) اثبات ودیعه.

جلسه نهم: ۶-۳- انحلال ودیعه: الف) امکان لازم کردن عقد و ذیعه یا اسقاط حق فسخ، ب) آثار شرط مدت، ج) اثر انحلال ودیعه در وضع حقوقی امین. ۶-۴- آثار ودیعه: الف) تعهدات مستودع: I- حفاظت از مال مورد امانت؛ یک: مبانی تعهدات امین در باره مواظبت از مال مورد امانت؛ دو: مسئولیت امین: - اتلاف مال؛ - کوتاهی و اهمال در جلوگیری از تلف؛ سه: اثر تعدی و تفریط؛ چهار: اثر شرط ضمان یا عدم ضمان در ضمن عقد ودیعه، II- رد مورد امانت. ب) تعهدات مودع: I- پرداخت هزینه های نگهداری مال؛ II- پرداخت هزینه رد مال.

جلسه دهم: ۳- عاریه: ۱-۳- معنای لغوی و اصطلاحی عاریه؛ ۲-۳- تمییز عاریه از سایر عقود مشابه: الف) تمییز عاریه از ودیعه؛ ب) تمییز عاریه از اجاره؛ ج) تمییز عاریه از عقود حق انتفاعی؛ د) تمییز عاریه از قرض؛ ه) تمییز عاریه از اباحه انتفاع، ۳-۳- انعقاد عاریه و شرایط صحت آن: الف) وجود اراده و اهلیت طرفین؛ ب) لزوم مالکیت منفعت برای عاریه دهنده؛ ج) شرایط موضوع (مورد) عاریه: I- معلوم و معین بودن منفعت مورد عاریه؛ II- عقلایی و مشروع بودن منفعت مورد عاریه؛ III- بقای مورد عاریه در برابر انتفاع از آن.

جلسه یازدهم: ۴-۳- آثار عاریه: الف) حدود اختیار و مسئولیت مستعیر در انتفاع؛ ب) ضمان مستعیر در عاریه طلا و نقره؛ ج) تأمین هزینه انتفاع؛ د) ممنوع بودن تسلیط غیر بر مورد عاریه؛ ه) پرداخت هزینه رد مال، و) تعهدات معیر. ۴-۴- انحلال عاریه: الف) موارد انحلال، ب) امکان رجوع معیر از اذن در برخی موارد عاریه مثل عاریه زمین برای دفن میت: I- عاریه زمین برای دفن میت؛ II- عاریه زمین برای ساختن بنا یا کشت زراعت و کاشت درخت؛ III- عاریه دیوار برای نهادن سر تیر سقف ساختمان.

جلسه دوازدهم: فصل دوم: عقود تابع دین: ۱- عقد ضمان: ۱-۱- تعریف ضمان: الف) معنا و مفهوم لغوی ضمان؛ ب) معنا و مفهوم اصطلاحی عقد ضمان، ۱-۲- ماهیت حقوقی ضمان، ۱-۳- اوصاف عقد ضمان: الف) عهدی بودن؛ ب) رضایی بودن و سبب انتقال دین شدن..

جلسه سیزدهم: ج) معوض بودن؛ د) تبعی بودن: - آثار تبعی بودن عقد ضمان، ه) مسامحه ای بودن؛ و) لازم بودن عقد ضمان، ۱-۴- تفاوت ضمان از عقود مشابه: الف) تفاوت ضمان و حواله؛ ب) تفاوت ضمان و کفالت؛ ج) تفاوت ضمان و بیمه اعتبار، ۱-۵- انعقاد ضمان و شرایط صحت آن: ۱-۵-۱- تراضی و اهلیت: الف) لزوم تراضی؛ ب) شکل تراضی؛ ج) لزوم منجز بودن؛ د) اهلیت طرفین؛ ه) اثر اعسار ضامن.

جلسه چهاردهم: ۱-۵-۲- شرایط موضوع ضمان: الف) موجود بودن دین مضمون عنه: I- التزام به تأدیه دین آینده؛ II- ضمان از دین معلق؛ III- ضمان از دینی که سبب آن ایجاد نشده، ب) قابلیت انتقال دین، ج) مال بودن موضوع دین، د) کلی بودن مال مورد تعهد، ه) لزوم مشروع بودن دین، و) لزوم قابلیت تعیین دین، ۱-۶- آثار ضمان: ۱-۶-۱- اثر ضمان بین ضامن و مضمون له: الف) در ضمان نقل ذمه: I- برائت مدیون؛ II- ضمان به شرط تأدیه از مال معین؛ III- اتحاد دین ضامن و مدیون اصلی.

جلسه پانزدهم: IV- تضمینات دین سابق؛ V- ضمان به غیر جنس دین؛ VI- ضمان به بعض دین، کمتر یا بیشتر از دین؛ VII- ضمان به مدت کمتر یا بیشتر از مدت دین؛ X- ضمان با تغییر شرایط دین و ایجاد رهن؛ XI- امکان

اقاله دین، ب) در ضمان وثیقه ای و تضامنی: ا- بقای ذمه مضمون عنه؛ II- بقای تضمینات دین سابق؛ III- امکان اقاله ضمان؛ IV- ضمان تضامنی، ۱-۶-۲- اثر ضمان بین ضامن و مضمون عنه: الف) شرایط رجوع ضامن به مضمون عنه: ا- لزوم اذن؛ II - اذن در ضمان یا اذن در تادیه؛ III- لزوم تادیه.

جلسه شانزدهم: IV- رجوع به مضمون عنه قبل از تادیه دین توسط ضامن؛ V- پرداخت ناروا از سوی ضامن؛ VI- اثر پرداخت دوباره دین از سوی مضمون عنه؛ VII- اثر ابراء ضامن از سوی مضمون له، ب) زمان ایجاد دین و مطالبه آن، ج) موضوع دین مضمون عنه به ضامن: ا- ضمان به بیشتر از دین؛ II- ضمان یا پرداخت به کمتر از دین؛ ۱-۶-۳- تعدد ضمانان: الف) موارد تعدد، ب) تعدد ضمانت‌ها از یک دین: ا- ضمان به قید تسهیم؛ II- ضمان به قید شمول تمام دین؛ III- ضمان تضامنی؛ IV- ضمان به طور مطلق؛ V- ضمان چند نفر به ترتیب، ج) ترامی (تسلسل) و دور: ا- مفهوم ترامی در ضمان و آثار آن؛ II- دور (ضمان مضمون عنه از ضامن).

۷- راه‌های ارتباطی و میزان زمان تقریبی برای دریافت پاسخ (ایمیل، ID فضای مجازی، دستیار آموزشی، لینک کانال یا گروه درسی)

از طریق تماس تلفنی: ۰۲۵-۳۲۱۳۰۱۳۳ یا حضوری فقط در روزهای شنبه هر هفته ساعت ۱۲-۱۴